

תלקיט ללימוד סנכרוני

הלכה

מועדים

12 שנות לימוד

תשפ"ו

אנו רואים בקיום טוהר הבחינות משימה חינוכית, ערכית ומוסרית, שהמערכת כולה נקראת להיערך להצלחתה.

באחריות הנבחן/ הנבחנת לשמור על טוהר הבחינות בהתאם לכללים ולהנחיות בעל פה ובכתב על גבי שאלון הבחינה ועל ידי אחראי/ת הבחינה.

- כל הזכויות שמורות למשרד החינוך -

הנחיה למורה: שיום של המיומנויות במהלך המשימות

במהלך הקניית החומר וביצוע משימות התלקיט חשוב לא רק ליישם את המיומנויות אלא גם לשיים אותן במפורש בפני התלמידים.

כדי שהתלמיד יזהה את הערך בלמידה, יוכל לשחזר את הפעולה בעתיד, ויראה במשימה לא רק ביצוע אלא תרגול של כישורי חיים ולמידה.

בתלקיט משולבים שאלות מותאמות למפת המיומנויות, לפני כל שאלה כתוב את סוג המיומנות.

מבנה התלקיט ומפתח הערכה:

7 יחידות בחינה

- יחידה – 1 דיני חודש אלול וראש השנה.....20 נקודות
- יחידה – 2 הלכות יום הכיפורים.....10 נקודות
- יחידה – 3 הלכות יום טוב וערוב תבשילים20 נקודות
- יחידה – 4 דיני ישיבה בסוכה ונטילת ארבעת המינים.....20 נקודות
- יחידה – 5 הלכות חנוכה.....10 נקודות
- יחידה – 6 הלכות פורים10 נקודות
- יחידה – 7 הלכות פסח10 נקודות
- סה"כ לכל היחידות100 נקודות

יש לענות על כל היחידות שבתלקיט

יחידה 1

סימן קכ"ח – קכ"ט - דיני חודש אלול וראש השנה

א.

מראש חדש אלול עד אחר יום הכפורים, המה ימי רצון. ואף כי בכל השנה הקדוש-ברוך-הוא מקבל תשובה מן השבים אליו בלב שלם, מכל מקום ימים אלו מבחרים יותר ומזמנים לתשובה, להיתם ימי רחמים וימי רצון, כי בראש-חדש אלול, עלה משה אל הר סיני לקבל לוחות שניים, ונשתהה שם ארבעים יום, וירד בעשרה בתשרי, שהיה אז גמר כפרה. ומן אז הקדשו ימים אלו לימי רצון, ויום עשירי בתשרי ליום הכפורים. ומנהג ברב המקומות להתענות בערב ראש-חדש אלול ולעשות סדר יום כפור-קטן, כדי שיכינו לבם לתשובה. ואם חל ראש חדש בשבת, מקדימין ליום חמישי שלפניו. הרב אדוננו רבי יצחק לוריא זכרונו לברכה כתב, ואשר לא צדה והאלהים אנה לידו ושמתו לך, ראשי תבות אלול, לומר כי חדש זה, הוא עת רצון לקבל תשובה על החטאים שעשה בכל השנה. וגם רמז שגם על השגגות צריך לעשות תשובה בחדש הזה. עוד אמרו דורשי רשומות, ומל ה' אלהיך את לבבך ואת לבב זרעך, ראשי תבות אלול. וכן אני לדודי ודודי לי, ראשי תבות אלול. וכן איש לרעהו ומתנות לאביונים ראשי תבות אלול. רמז לשלשה דברים, שהם, תשובה, תפלה וצדקה, שצריכין להזדרז בהם בחדש זה. ומל ה' וגו' רומז לתשובה. אני לדודי וגו' רומז לתפלה, שהיא רנת דודים. איש לרעהו ומתנות לאביונים, רומז לצדקה.

ב.

נוהגין לתקע שופר בחדש זה. ומתחילין ביום ב' דראש-חדש ותוקעין בכל יום לאחר תפלת שחרית תקיעה שברים תרועה. תקיעה, חוץ מערב ראש השנה, שמפסיקין בו, כדי להפסיק בין תקיעות רשות לתקיעות מצוה. וטעם התקיעות בחדש זה כדי לעורר את העם לתשובה, כי כן הוא הטבע של השופר לעורר ולהחריד, כמו שאמר הכתוב, אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו. עוד נוהגין במדינות אלו מיום ב' דראש-חדש אלול עד שמיני עצרת, אומרים בבקר ובערב לאחר התפלה, את המזמור לדוד ה' אורי וישעי. והוא על פי המדרש, ה' אורי, בראש-השנה. וישעי ביום הכפורים. כי יצפנני בסכה, רמז לסכות. עוד נוהגין לומר תהלים בצבור בכל מקום לפי מנהגו. משנכנס אלול עד יום הכפורים, כשפותב אדם אגרת לחברו, צריך לרמוז בה בתחלתה או בסופה שהוא מבקש עליו ומברכו, שיזכה בימי הדיון, הבאים לטובה, להפתח ולהחתם בספר חיים טובים.

ז.

ידקדקו לבחור שליח-צבור שיתפלל סליחות ובימים הנוראים, איש שהוא הגון וגדול בתורה ובמעשים טובים, כפי מה שאפשר למצא. וגם שיהיה בן שלשים שנה, שאז כבר נחה רתיחת הדם של בחרותו ונכנע לבו. וגם יהא נשוי ויהיו לו בנים, שהוא שופך לבו ומפיל תחנונים מקירות הלב. וכן ידקדקו לבחור תוקע שיתקע שופר בראש-השנה, וכן המקרא לפני התוקע, שיהיו בעלי תורה ויראה, כפי מה שאפשר להם למצא. מיהו כל ישראל פשרים לכל, רק שיהא מרצה לקהל. ואם רואה מחלקת בדבר, ימנע עצמו אף-על-פי שיהיה מי שאינו הגון.

י"ג.

נוהגין לילך בערב ראש-השנה אחר תפלת שחרית לבית הקברות להשתטח על קברי הצדיקים, ונותנים שם צדקה לעניים, ומרבים תחנונים לעזר את הצדיקים הקדושים אשר בארץ המה, שימליצו טוב בעדנו ביום הדין. וגם מחמת שהוא מקום קבורת הצדיקים, המקום הוא קדוש וטהור, והתפלה מקבלת שם ביותר, בהיותה על אדמת קדש, ויעשה הקדוש-ברוך-הוא חסד בזכות הצדיקים. אבל אל ישים מגמתו נגד המתים השוכנים שם, כי קרוב הדבר שיהיה בכלל ודורש אל המתים. אך יבקש מהשם, יתברך שמו, שירחם עליו בזכות הצדיקים שוכני עפר.

ג.

כל השנה, אומרים בתפלה, האל הקדוש, מלך אוהב צדקה ומשפט, חוץ מן ראש-השנה עד לאחר יום-הכפורים, שצריכין לומר, המלך הקדוש, המלך המשפט. לפי שבמים האלו הקדוש-ברוך-הוא מראה מלכותו לשפט את העולם. אם טעה ואמר האל הקדוש, או שהוא מספק אם אמר האל הקדוש או המלך הקדוש, אם נזכר תוך כדי דבור, אומר המלך הקדוש, ואינו צריך לחזור לראש, וכן הדין בהמלך המשפט. אבל אם לא נזכר עד לאחר כדי דבור, אזי בהמלך הקדוש צריך לחזור לראש התפלה, - אפלו מספקא, מפני ששלוש הברכות הראשונות נחשבות כאחת - כמו שכתב בסימן יט סעיף ב. ואפלו שליח-הצבור בחזרת התפלה צריך לחזור לראש, וצריכין לומר קדשה שנית. אבל בהמלך המשפט, אפלו יחיד, אינו צריך לחזור אפלו לאותה ברכה, כיון שהזכיר תבת מלך בברכה זאת. בכל השנה אם טעה ואמר, המלך הקדוש, המלך המשפט, אינו צריך לחזור.

ה.

אם שכח זכרנו, או מי כמוך, וכתב, בספר חיים, לא נזכר עד שאמר ברוך אתה ה', כיון שאמר את השם, גומר את הברכה ומתפלל כסדר, ואינו צריך לחזור. וכן אם שכח לומר ובכן תן פחדך וחתם המלך הקדוש, ואפלו לא אמר עדן רק ברוך אתה ה', חותם המלך הקדוש ואומר אתה בחרתנו וכו'.

ט.

בסעודת הלילה, נוהגין לעשות סימנים לשנה טובה. טובלין פרוסת המוציא בדבש. ואחר שאכל פזית, אומר, יהי רצון שתחדש עלינו שנה טובה ומתוקה. ואחר כך טובל קצת תפוח מתוק בדבש ומברך עליו בורא פרי העץ ואוכלו, ואחר כך אומר גם כן יהי רצון וכו'. ונוהגין לאכל ראש של בעל-חי ואומרים, יהי רצון שנהיה לראש. וגם להדר אחר ראש כבש, שיהיה גם כן זכר לאילו של יצחק.

וגם ירקות אוכלים אותן שיש להן במדינה ההוא שם המורה לטובה. כמו זכר לאילו של יצחק. גם אוכלים אותן- הירקות שיש להם במדינה ההיא שם המורה לטובה, כמו במדינתנו גזר - מעהרען, ואומרים יהי רצון שירבו זכויותינו. ויש נוהגין גם כן להדר לאכל דגים, שיש רמז לפרות ולרבות כמו הדגים. ואין לבשל אותם בחמץ, כי אין אוכלים דברים חמוצים או מרירים בראש-השנה. ואוכלין בשר שמן וכל מיני מתיקה. גם נוהגין שלא לאכל אגוזים ולוזים, כי אגוז בגמטריא ח"ט, וגם מרבים פיה וניעה המבטלים את התפלה). ויש ללמד על השלח תורה. ונוהגין קצת ללמד משניות מסכת ראש-השנה.

יא.

בראש-השנה כשאומר אבינו מלכנו חטאנו לפניך, אין להפנות באגרוף על החזה כמו בחל וביום-הכפורים, כי אין אומרים ודוי בראש-השנה שהוא יום טוב. אלא יכון הפרוש, אבינו מלכנו חטאנו לפניך, כלומר, אבותינו חטאו לפניך שעבדו עבודה-זרה, אבל אנחנו אין לנו מלך אלא אתה. לכן אבינו מלכנו, עשה עמנו למען שמך.

יג.

שעור התקיעות, לכתחלה צריך להיות כך, התרועה היא ט' כחות קצרים. והשברים יעשה ג' שברים זה אחר זה, וכל שבר יהא ארוך כמו ג' כחות קצרים מן התרועה, ונמצא שגם השברים הם כמו ט' כחות. ויזהר מאד שלא להאריך בשברים עד שיהא כל שבר כמו ט' כחות. כי בזה, אפלו בדיעבד אינו יוצא. והתקיעות המה הברות פשוטות. ובסדר תקיעה שברים תרועה תקיעה, תהא כל תקיעה, ארבה כמו השברים עם התרועה, דהינו כמו ח"י כחות. ובסדר תקיעה שברים תקיעה, תהא כל תקיעה, ארבה כמו השברים, דהינו כמו ט' כחות. וכן בסדר תקיעה תרועה תקיעה. בתקיעות שקדם תפלת מוסף, יש לעשות השברים עם התרועה בנשימה אחת. ולכן המקרא יקרא בפעם אחת שברים-תרועה. ובתקיעות שבתוך חזרת התפלה יש לעשותם בשתי נשימות. ומפל מקום לא יפסיק ביניהם אלא יהיו תכופים זה לזה, והמקרא יקרא גם כן שניהם בפעם אחת.

טו.

והעקר הוא להתעורר אז בתשובה בלב שלם - וכמו שכתב הרמב"ם זכרוננו לברכה - בהלכות תשובה פרק ג הלכה ד, וזה לשונו, אף-על-פי שתקיעת שופר בראש-השנה גזרת הכתוב, רמז יש בה, כלומר, עורו ישנים משנתכם, ונרדמים הקיצו מתרדמתכם, וחפשו במעשיכם, וחזרו בתשובה, וזכרו בוראכם-אלו השוכחים את האמת בהבלי הזמן ושוגים כל שנתם בהבל וריק אשר לא יועיל ולא יציל, הביטו לנפשתיכם, והטיבו דרפיקם ומעלליכם. יעזב כל אחד מכם דרכו הרעה ומחשבתו אשר לא טובה וכו.

למד היטיב את ההלכות וענה על השאלות הבאות?

מיומנות אוריינות מידע – איתור ואיסוף דינים וטעמיהם מתוך ההלכות.

1. על פי הכתוב בהלכה הראשונה, מהן הסיבות לכך שחודש אלול וימי התשובה נחשבים "ימי רצון"? הסבר זאת תוך התייחסות לאירוע ההיסטורי המכונן המוזכר בהלכה?

2. **אילו ראשי תיבות של המילה "אלול" מוזכרים בהלכה, ומהיכן נלמדים רמזים אלו? ציין את הפסוקים או הביטויים ואת המשמעות המיוחסת לכל אחד מהם.**

3. **עיין בהלכות וכתוב מהם התנאים הראויים לשליח ציבור בימים הנוראים? פרט את המאפיינים הנדרשים כפי שהם מתוארים בהלכה?**

4. **הסבר, על פי הכתוב בהלכה מדוע נוהגים ללכת לקברי צדיקים בערב ראש השנה. ציין את שתי הסיבות העיקריות המפורטות בהלכה?**

שאלות על שיעורי התקיעות וסדריהן

5. על פי המבואר בהלכות מהם ראשי התיבות תשר"ת, תש"ת, ו-תר"ת?

6. מהו השיעור המדויק של תקיעת תרועה?

7. מהו האורך של כל אחד מהשברים בתקיעת שברים?

8. באיזה מצב תקיעת שברים אינה כשרה אפילו בדיעבד?

שאלות על מנהגי התקיעות

9. ציין שני הבדלים בין ביצוע התקיעות שלפני תפילת מוסף לבין אלו שבתוך חזרת הש"ץ?

10. הקיצוש"ע מצטט את דברי הרמב"ם שמתייחסים ל"רמז" שבמצוות תקיעת שופר. מהו הרמז הזה, וכיצד זה קשור לתשובה?

מיומנות פתרון בעיות- שימוש בכללים והדינים המובאים בהלכה, למעשה.

11. אדם התפלל בראש השנה, ושכח לומר "המלך הקדוש" ואמר "האל הקדוש". הוא נזכר בטעותו רק לאחר שסיים את הברכה. **מה עליו לעשות? הסבר מדוע.**

12. אדם שכח לומר את אחת התוספות של עשרת ימי תשובה (כגון "זכרנו") ולא נזכר עד שאמר את שם ה'. **האם עליו לחזור על התפילה? נמק את תשובתך.**

13. על פי המובא בהלכות לגבי סעודת ראש השנה, **מהם השיקולים** שיש לקחת בחשבון בבחירת המאכלים לראש השנה, **ומהם המאכלים** שיש להימנע מהם?

14. אם ציבור לא מצא שליח ציבור העומד בכללים שצויינו בהלכה, אך יש אדם המקובל על הקהל, **האם ניתן לבחור בו? מה קורה במצב של מחלוקת בין חברי הקהילה לגבי זהות השליח ציבור?**

מיומנות חשיבה ביקורתית – ניתוח והעמקה בסיבות ובמהות ההלכות והמנהגים.

15. הלכה י"א – "בראש השנה אין מתוודים ואין מכים על החזה באמירת אבינו מלכנו חטאנו לפניך וכו'". נדרשת גישה אחרת לתפילה זו.

הסבר את ההבדל המהותי בין שתי הגישות – בראש השנה וביום כיפור – וכיצד כל אחת מתאימה לאופיו של היום.

16. הקיצושי"ע מצטט את הרמב"ם שמתייחס לתקיעת השופר כרמז שמעורר את הישנים משנתם".

הסבר במילים שלך את תפקידו של השופר ככלי לעורר לתשובה, כפי שהרמב"ם מתאר זאת, ומהי ה"שינה" שאליה הוא מתכוון.

17. על פי ההלכה, אדם שהולך לקברי צדיקים צריך לבקש מהקב"ה שיעשה חסד בזכות הצדיקים, ולא לבקש ישירות מהצדיקים עצמם. **נתח את ההבדל העקרוני** בין שתי דרכי הבקשה הללו?

מיומנות ניהול עצמי – כיצד אנו מיישמים בחיינו את ההלכות והדינים.

18. הרמב"ם מכנה את אלו ששקועים ב"הבלי הזמן" כ"שוכחי האמת". **התבונן בדבריו והגדר מהם "הבלי הזמן" בתקופתינו. וכיצד** נוכל ליישם את תקיעת השופר כקריאת השכמה אישית לשפר את מעשינו?

יחידה 2

סימן קל"ב – קל"ג - הלכות יום הכיפורים

א.

במדינות אלו נוהגין, שקדם כל-נדרי, מוציא הגדול שבקהל ספר-תורה ומסבב עמו סביב הבימה, והאנשים מחבקים ומנשקים את ספר-התורה, ומבקשים מחילה וסליחה על מה שפגמו בכבוד התורה, ומקבלים עליהם מהיום ואילך ללכת בדרכה ואומרים כמה פעמים הפסוק אור זרוע וגו', ועומד עם ספר-התורה אצל שליח-הצבור מימינו, ועוד אחד מחשובי הקהל עומד אצלו משמאלו גם כן עם ספר-התורה, ואומרים שלשתן, בישיבה של מעלה וכו', ושליח-הצבור אומר כל-נדרי שלש פעמים בנגון הידוע, ויש לכל אדם לומר עם שליח-הצבור בלחש. ויש להתחיל כל-נדרי בעוד יום, ולהמשיך בו עד הלילה. ולאחר שאמר שליח-הצבור ברכו, וענו ברוך וכו', מחזירין את ספר-התורה להיכל וחוזרין למקומן. ובשבת, יכולין לחזור למקומן בהתחלת מזמור שיר ליום השבת.

ב.

כששליח-הצבור אומר ברכת שהחינו, יכון להוציא את הצבור. ומכל מקום נכון שהשומע יכון שלא יצא בברכת שליח-הצבור, אלא יברך בעצמו בלחש, וימהר לסים קדם שליח-הצבור, כדי שיענה אמן. והנשים שברכו בהדלקת הנרות שהחינו, וכן איש אם הדליק וברך אז שהחינו, לא יברכו עתה שהחינו.

ג.

ליל יום-הכפורים ויומו, אומרים, ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, בקול רם.

ד.

יש שעומדים על רגליהם בכל סדר תפלת ערבית וכל היום. ואם נחלשו, יכולים לסמוך לאיזה דבר. וטעם העמידה, להיות דגמת המלאכים. ולכן הנשים לא תעמדה. מי שעמד פעם אחת על דעת לעשות כן כל ימיו ואחר כך רוצה לחזור, צריך התרה.

ה.

יש נוהגין ללון בבית - הפנסת ולומר שירות ותשבחות כל הלילה. וכשצריך לישון, ירחיק את עצמו מן ארון הקדש. והחזנים לא יערו, כי על ידי זה מאבדין קולן. קדם השכיבה יאמר ארבעה מזמורי תהלים הראשונים, שהם מסגלים להנצל מקרי, רחמנא לעלן, כי יש בהם שלש מאות ויש תבות וארבעה מזמורים, עולין שלש מאות ועשר כמנין קרי. וראשי וסופי המזמורים, עולים מאה עשרים ויש, וארבעה מזמורים והכולל, ביחד עולים מאה שלשים ואחת, כמנין סמאל, ויכון לסלקו מעליו. וטוב שלא יתעטף בכרים וכסתות המחממין, ועל-כל-פנים לא יכסה רגליו.

סימן קל"ג

א.

יום-הכפורים, אסור באכילה ובשתיה, ברחיצה, בסיכה, בנעילת הסנדל, ובתשמיש-המטה. ואסור בכל מלאכה וטלטול, כמו בשבת. וכיון שצריכין להוסיף מחל על הקדש, לכן אסורים בכל אלו מבעוד יום איזה זמן קדם בין-השמשות, וכן במוצאי יום-הכפורים זמן מעט לאחר צאת הכוכבים.

ב.

לגעת באוכלין ומשקין כשצריכין לתת לקטנים, יש מתירין, ויש מחמירין. ואם אפשר, יש לזהר.

ג.

אסור רחיצה, עין סימן קכד סעיף ז, ח, ט. וגם ביום-הכפורים אינו אסור רק ברחצה של תענוג - ועין עוד בסימן קנט. וצריך לזהר מאד שלא ירחץ יותר ממה שמכרח לו. ולתפלת נעילה ומנחה ומעריב, כיון שעומד כל היום בבית-הכנסת ועוסק בתפלות ופיוטים, הרי הוא משמר ידיו, ולא ירחצם.

ד.

הכהנים שעולים לדוכן, כיון שלדוכן צריכין נטילת-ידיים עד הזרוע, ואם לא נטלו ידיהם בשחרית רק האצבעות, אף שברכו אז על נטילת ידיים, מכל מקום כיון שהנטילה ההיא לא הועילה להם לדוכן, אם כן פשוטלין עתה עד הזרוע, צריכין לברך שנית על נטילת ידיים. וטוב יותר, שיטלו ידיהם גם בשחרית עד הזרוע, ולא יצטרכו עתה לברך שנית.

ה.

החולה, אפלו אין בו סכנה, רוחץ פדרכו. כלה בתוך שלשים יום משושא, רוחצת פניה, כדי שלא תתגנה על בעלה.

ו.

הרואה, חס-ושלום, קרי ביום-הכפורים, אם לח הוא, מקנחו במפה. ואם כבר נתביש, רוחץ מקומות המלכלכים לבד, ודינו כצואה. ולא ירחץ בבגד, שלא יבוא לידי סחיטה. ואסור לטבול, אף-על-פי שהוא רגיל לטבול בשאר ימות השנה. ויגלה צערו לתלמיד-חכם מה שארע לו ביום הקדוש והנורא, והוא יורהו מה לעשות, שיתכפר לו ויארץ ימים.

ז.

סיכה, אסורה, אפלו בשביל להעביר הזהמה, ואפלו על מקצת גופו. אך חולה, אפלו אין בו סכנה, סך פדרכו. ומי שיש בו חטטים, במדינותינו שאין נוהגין הבריאים לסוך בחל, אסור לו לסוך, משום דמוכח שהיא משום רפואה.

ח.

נעילת הסנדל, יש אוסרין אפלו בסנדל של עץ שאינו חפוי בעור. אבל של גמי או קש או בגד, מתר. ויש להחמיר בנעילת הסנדל אפלו במקום רפש וטיט וגשמים. ואפלו הולך בין הגוים, אסור. ואם הוא מצטער הרבה לילך במקום רפש וטיט וגשמים בלי סנדל, ינעל סנדלים שהם בלי עקב, או מנעלים שהם עם עקב אלא יחליפם של שמאל לימין ושל ימין לשמאל אם יש חלוק ביניהם, ולפני פתח בית-הכנסת יחלץ אותם ויצניעם. ויזהר שלא לגע בהם לא בנעילה ולא בחליצה, שלא יצטרך לרחוץ ידיו.

ט.

מתר לעמד על פרים וכסותות, אפלו הן של עור, אבל בתפלת שמונה-עשרה, אסור לעמד על שום דבר. אך מי שהוא איש מצנן, מתר לו לעמד על קצת עשבים.

י.

כל חולה, אף-על-פי שאין בו סכנה, או מי שיש לו מכה ברגלו, וכן היוולדת כל שלשים, מתרין בנעילת הסנדל.

כא.

מזכירין נשמות ביום-הכפורים, משום דזכירת המתים משפירת ומכניעה לבו של אדם. ועוד, לפי שגם המתים צריכין כפרה, כדאיתא בספרי, כפר לעמך ישראל, אלו החיים. אשר פדית, אלו המתים. מלמד, שהמתים צריכין כפרה. ונודרים צדקה בעבורם. - שיש לומר בלי נדר. וסמך לזה, בסוף פרשת תצוה כתיב, אחת בשנה יכפר, וסמך לה, ונתנו איש כפר נפשו לה'. ומועילה הצדקה בעבור המתים, כי ה' בוחן לבבות, שאם היה זה המת חי, גם כן היה נותן צדקה. והחי יכול לבקש להקל דין המת, כמו דוד שהתפלל על אבשלום והמתים הצדיקים מליצים על צאצאיהם.

גם ביום אחרון של פסח וביום שני דשבועות ובשמני עצרת, מזכירין נשמות, לפי שקורין בהם כל הבכור, וכתיב שם, איש כמתנת ידו. לכן נודרין מתנות לצדקה. וכיון שנודרין לצדקה, נהגו לתנה בעבור הנשמות, שיזכר אותן אלקים לטובה, וגם אותנו יזכר עמהן לטובה בזכותיהן. ונוהגין כי מי שיש לו אב ואם, יוצא מבית-הכנסת בשעת הזכרת נשמות. גם נוהגין שבתוך שנה ראשונה למיתת האב או האם, יוצא גם כן מבית-הכנסת.

כד.

זמן תפלת נעילה הוא, כשהחמה היא בראש האילנות, כדי שישללים אותה עם צאת הכוכבים. ולפעמים נמשכת קצת בתוך הלילה, ואפלו הכי אומרים חתמנו, לפי שאין הדין מסתלק עד שיגמרו ישראל את סדריהם למטה. והחרוז: היום יפנה וכו', אם יצאו הכוכבים, לא יאמר כן, משום דהוי דובר שקרים. אלא יאמר, היום פנה, השמש בא ופנה. שליח-הצבור אומר ברפת כהנים ושים שלום, אף-על-פי שהוא לילה.

למד היטיב את ההלכות וענה על השאלות הבאות?

מיומנות אוריינות מידע – איתור ואיסוף דינים וטעמיהם מתוך ההלכות.

1. מהו המנהג שמבצעים עם ספרי התורה ב"כל נדרי", ומיהם האנשים שלוקחים חלק במנהג

זה?

2. הקיצוש"ע מציין מתי בדיוק יש להתחיל לומר "כל נדרי" ומתי צריך לסיים. ציין את זמנים ?

3. מהם חמשת האיסורים הנוהגים ביום הכיפורים, מלבד איסורי השבת ומאיזה שעה צריך לפרוש מהם ומדוע?

4. מיהם האנשים שמותרים ברחיצה או בסיכה ביום כיפור, ומה הסיבה לכך?

5. מתי מזכירים נשמות המתים ומדוע?

6. מתי זמן תפילת נעילה ומה השינוי בנוסח התפילה?

מיומנות פתרון בעיות - שימוש בכללים והדינים המובאים בהלכה, למעשה.

7. אם אישה הדליקה נרות יום כיפור ובירכה "שהחיינו" בזמן ההדלקה, מה עליה לעשות כאשר שליח הציבור מברך "שהחיינו" בבית הכנסת?

8. יום כיפור בו יורד גשם וכל הדרך לבית הכנסת בוץ וטיט כיצד ינהג כדי להימנע מהטינופת ?

9. כהן שלא נטל ידיים בבוקר עד הזרוע כהלכה, רוצה לעלות לדוכן בתפילת מוסף. מה עליו לעשות לפני העלייה לדוכן, והאם עליו לברך וכיצד עליו לנהוג לכתחילה ?

10. פתח לוח שנה וכתוב:

באיזה שעה כניסת יום הכיפורים _____

באיזה שעה צאת יום הכיפורים _____

באיזה שעה זמן תפילת נעילה _____

יחידה 3

סימן צ"ח – הלכות יום טוב

למד היטיב את ההלכות וענה על השאלות הבאות.

מיומנות אוריינות מידע – איתור ואיסוף דינים וטעמיהם מתוך ההלכות.

1. מהו העיקרון המבדיל בין איסור מלאכה ביום טוב לשבת? ציין את המלאכות המפורשות שמותרות ביום טוב כחלק מעיקרון זה?

2. הקיצוש"ע מביא מספר מלאכות הקשורות לאוכל שצריך לעשות בשינוי. ציין שלוש דוגמאות למלאכות כאלו והסבר מהו השינוי הנדרש בכל אחת.

3. לישת בצק - מה מותר ומה אסור לעשות בהקשר של לישת בצק והפרשת חלה ביום טוב?

4. מהם הכללים המפורשים בהלכה לגבי צידת עופות ויוני שובך ביום טוב, ומה ההבדל בין עופות ויונים "רגילים" (שחוזרים כל לילה) ל"חדשים"?

5. **מה הדין לגבי עשיית מלאכה המותרת ביום טוב לצורך בהמה או לצורך אינו יהודי ומניין?**

מיומנות פתרון בעיות - שימוש בכללים והדינים המובאים בהלכה, למעשה.

6. **אדם רוצה להכין תבלינים עבור תבשיל ביום טוב, אך שכח לטחון אותם מראש. הוא גם רוצה לאפות עוגה מיוחדת שכוללת ציורים. על פי הכתוב, האם וכיצד מותר לו לבצע מלאכות אלו?**

7. **אדם שחט בהמה ביום טוב, אך לאחר מכן גילה שהיא טרפה. על פי הכתוב, מה מותר לו לעשות עם הבהמה ועם עורה כדי למנוע הפסדת ומה הדין בעוף שנמצא טריפה?**

8. **אדם רוצה להסיק תנור על מנת לחמם את הבית, מכיוון שקר מאוד בחוץ באיזה תנאי מותר לו להסיק, ומהו המעשה האסור שצריך להימנע ממנו כשמסיקים תנור?**

סימן קב - דיני ערוב תבשילים

למד היטיב את ההלכות וענה על השאלות הבאות.

מיומנות אוריינות מידע – איתור ואיסוף דינים וטעמיהם מתוך ההלכות.

1. מהו סדר מצוות ערוב תבשילים ולצורך מה עושים ערוב תבשילים?

2. מהם שני הדברים שלוקחים לעירוב תבשילים, ומהו השיעור המינימלי הנדרש לכל אחד מהם, על פי ההלכה?

3. באיזה אופן גם אם עירב בפת ותבשיל לא מועיל הערוב?

4. עד מתי צריך שהערוב יהיה קיים ומה הדין אם ה'עירוב' נאבד או נאכל קודם, לגבי המשך הבישול והאפייה, מה ההבדל בין דין הפת לדין התבשיל?

5. מהו ההבדל בין אדם ששכח לעשות עירוב תבשילים מחמת אונס לבין אדם ששכח מעצלות?

מיומנות פתרון בעיות- שימוש בכללים והדינים המובאים בהלכה, למעשה.

6. אדם גר במקום שבו אין מי שיכול לסמוך עליו לצורך עירוב תבשילים והוא נזכר רק בצהרי יום טוב שהוא לא ערב. **מה מותר לו לעשות כדי להכין אוכל עבור השבת?**

7. אם יום טוב חל ביום חמישי ושישי, ואדם נזכר ביום חמישי (שהוא יום טוב) שהוא לא עשה עירוב האם הוא יכול לעשות עירוב, וכיצד עליו לנהוג בעת הברכה?

מיומנות ניהול עצמי – כיצד אנו מיישמים בחיינו את ההלכות והדינים.

8. ההלכה מתירה למי ששכח לעשות עירוב בשל אונס לסמוך על עירוב של אחר, אך לא למי ששכח מעצלות. **כיצד יכולה הבחנה זו ללמד אותך על חשיבות התכנון וההיערכות מראש?**

9. אדם שהניח עירוב תבשילים בערב יום טוב **כיצד** צריך לתכנן את זמן הבישולים והאפייה ביום טוב לכבוד שבת **והסבר מה הסיבה לכך?**

סימן קג - דיני שמחת יום טוב

למד היטיב את ההלכות וענה על השאלות הבאות.

מיומנות אוריינות מידע – איתור ואיסוף דינים וטעמיהם מתוך ההלכות.

1. מהם שלושת הדברים שאדם נדרש לעשות בערב יום טוב כדי לכבדו?

2. ציין שני ימים טובים שלא מברכים בהם שהחינו והסבר מדוע?

3. מהם שני הטעמים למנהג אכילת מאכלי חלב בשבועות?

4. מה ההבדל בין הבדלה במוצאי יום טוב להבדלת מוצאי שבת?

מיומנות פתרון בעיות- שימוש בכללים והדינים המובאים בהלכה, למעשה.

5. אדם מכין סעודת יום טוב בערב החג, ורוצה לאכול מהתבשילים **מאיזה זמן אסור לו לאכול ומדוע?**

6. חתן וכלה מתחתנים ב"אסרו חג" האם מותר להם להתענות, **ציין את החילוק בין אסרו חג שבועות לשאר רגלים?**

מיומנות חשיבה ביקורתית – ניתוח והעמקה בסיבות ובמהות ההלכות והמנהגים.

7. קיצוש"ע מביא שיש שתי שמחות שמחת יום טוב ושמחת עולם הבא **הסבר** את ההבדל בין שתי השמחות ו**כיצד** השמחה בעולם הזה יכולה לשמש השראה לתפילה על השמחה הנצחית.

8. בהלכה מציין שמצוות עונג יום טוב כוללת אכילת בשר ויין, אך במקביל "חציו לה' וחציו לכם" **כיצד שני העקרונות האלו משלימים זה את זה**, ואיך הם מבטאים את האיזון הנדרש מן האדם ביום טוב?

9. הקיצוש"ע מדגיש את המצווה לדאוג לעניים בסעודת יו"ט **הסבר את ההיגיון שמאחורי הביטוי** "אין זו שמחת מצווה אלא שמחת כרסו".

יחידה 4

סימון קל"ה - דיני ישיבה בסוכה ונטילת ארבעת המינים

סעיף א

כתיב, בסכת תשבּו שבעת ימים, פרוש, תדורו בסכות. אמרה תורה, שידור בסכה שבעת ימים. כמו שהוא דר בביתו כל השנה, כן תהא עתה עקר-דירתו בסכה, שיכניס לתוכה כליו הנאים ומצעות הנאות, ואוכל ושותה ולומד ומטייל וישן בסכה. ואפלו אם מספר עם חברו, יספר בסכה. וכן אם מתפלל ביחידות, יתפלל בתוך הסכה. כתיב, למען ידעו דרתיכם כי בסכות הושבתי את-בני ישראל בהוציא אותם מארץ מצרים, ולכן צריכין לכוון בישיבת הסכה, שצונו הקדוש-ברוך-הוא לישב בסכה זכר ליציאת מצרים. וסכות אלו שאמר הכתוב כי בסכות הושבתי, נחלקו בהם תנאים. רבי אליעזר אומר, המה ענני הכבוד, שהקיף בהם הקדוש-ברוך-הוא את אבותינו, לבל יפס שרב ושמש. ורבי עקיבא אומר, סכות ממש, שעשו להם בשעת חנייתן מפני החמה. ואף-על-פי שיצאנו ממצרים בחדש ניסן, לא צונו לעשות הסכה באותו הזמן, לפי שהיא התחלת ימות הקיץ, ודרך כל אדם לעשות אז סכה לצל, ולא היתה נפרת שהיא במצות הבורא יתברך שמו. לכן צוה אותנו לעשותה בחדש השביעי, שהוא זמן הגשמים, ודרך כל אדם לצאת מסכותו ולישב בביתו. ואנחנו יוצאין מן הבית לישב בסכה, בזה יראה לכל, כי מצות המלך היא עלינו לעשותה.

סעיף ב

צריך להחזיק את הסכה בכבוד, שלא יהיו מצות בזויות עליו. ולכן לא יכניס לתוכה פלים שאינם מכבדים, כגון קדרות, וכד ששואבים בו מים, וכלים שמשמים בהם קמח, וערבה ויורה ומחבת ומכתשת וכיוצא בהן. וגם הקערות, לאחר האכילה צריך להוציאן לחוץ. אבל פלי שתיה, יהיו בסכה. ונוהגין שלא להכניס לתוכה נר של חרס, משום דמאיש. וכן לא יעשה בה תשמיש בזוי, כגון שטיפת קדרות וקערות. אבל כוסות, מתר לשטף. וכל-שכן דאסור להשתין בה, אפלו לתוך פלי, אף-על-פי שעושה כן בתוך ביתו. אבל תשמיש-המטה, מתר בסכה, שהרי עקר מצותה איש ואשתו. אם הכניס לתוכה פלים בזויים, אינה נפסלת בכך. אך בשעה שהם בה, אין לברך לישב בסכה, עד שיוציאום.

סעיף ג

אכילה בסכה בלילה הראשון היא חובה, שצריך לאכל בסכה פת לכל-הפחות כזית. ואפלו מצטער, חיב לאכל בסכה. ואם יורדים גשמים - עין לקמן סעיף ט, אם מדמה שיפסקו לאחר שעה או שתי שעות, ימתין ואחר כך יקדש ויאכל בסכה כראוי. ואם רואה שלא יפסקו הגשמים, או שהמתין ולא פסקו, מקדש בסכה ומברך שהחיינו, ומכוון בשהחיינו גם על הסכה, אבל אינו מברך לישב בסכה. ונוטל ידיו ומברך המוציא, ואוכל שם כזית פת בלי הפסק, והולך לתוך הבית וגומר סעודתו. ויש לו לכוון בשעת נטילת ידים ובשעת ברכת המוציא, שדעתו לאכל גם בבית - עין לעיל סימן מב סעיף יט, כא. ואם פסקו הגשמים קדם שברך ברפת-המזון, הולך שוב לתוך הסכה ומברך לישב בסכה, ואוכל קצת יותר מפביצה פת, ומברך ברפת-המזון. ואם פסקו הגשמים לאחר שברך ברפת-המזון, הולך גם כן לתוך הסכה, ונוטל ידיו שנית, ואוכל יותר מפביצה פת בברכת לישב בסכה, ומברך ברפת-המזון. אם בסכה שלו אף לאחר שפסקו הגשמים עדין המים מטפטפין מן הסכך, ויש בשכונתו סכה שהיתה מסגרת בגג, ולאחר הגשמים נפתחה, ילך שמה ויאכל פתו בטוב לבב.

סעיף ז

בשאר הלילות וכן בכל הימים, אין חיוב לאכול בספה, אלא שאם הוא רוצה לאכול אכילת קבע או לישון, צריך לאכול או לישון בספה. ומהי אכילת קבע. פת יותר מפביצה, אפלו לא קבע עליה, ואפלו היא פת כסנין. וכן תבשיל העשוי מחמשת מני דגן יותר מפביצה וקבע עליו, חיב בספה ולברך עליו לישוב בספה. אבל פרות, אפלו אכל הרבה וקבע עליהם, מתר לאכול חוץ לספה. וכן יין או שאר משקין או בשר וגבינה, מתר לאכול ולשתות חוץ לספה. ודוקא כשלא קבע עליהם. אבל אם רוצה לשתות יין או שאר משקים בדרך קבע, או שרוצה לאכול בשר או גבינה דרך קבע, צריך ספה, ולא יברך עליהם לישוב בספה. וטוב שיאכל קדם, פת, כדי שיברך. וכל זאת, מדינא. אבל מי שמחמיר על עצמו שאפלו מים אינו שותה חוץ לספה, הרי זה משבח.

סעיף ח

שנה, אפלו ארעי, מדינא צריכה ספה. וכן עושין המדקדקין במצות, שאפלו שנת ארעי אינם יושנים חוץ לספה. ועתה שנוהגים הרבה להקל בשנה, כתבו האחרונים, זכרונם לברכה, כמה טעמים, ללמוד קצת זכות עליהם. אבל כל ירא שמים, ראוי לו להחמיר ולעשות ספה, שיוכל לדור שם עם אשתו, כמו שהוא דר בכל השנה בלה, אם אפשר לו. ולכל הפחות שתהא ראויה לישון שם הוא לבדו. ואם אינה כן, אפלו בדיעבד, היא פסולה.

סעיף ט

ירדו גשמים, פטור מן הספה. באיזה גשמים פטור? אם ירדו כל כך, שהוא משער, שאם היו נופלים כך לתוך התבשיל, היה מתקלקל, אפלו אין לפניו התבשיל, או שהוא משער, שאם היו נופלים לתוך החדר שהוא בו, היה יוצא משם לחדר אחר, אז יוצא גם מן הספה לבית. ואם התחיל לאכול בספה, ואחר כך ירדו גשמים ונכנס לתוך הבית, והתחיל לאכול גם בבית, או שמחמת הגשמים התחיל מתחלה לאכול בבית, ואחר כך פסקו הגשמים, גומר סעודתו בבית ואינו מחיב ללכת באמצע הסעודה מביתו לתוך הספה. וכן כשהעת קר והמאכלים נקרשים בתוך הספה, פטור מן הספה ואוכל בבית.

סעיף י

לענין שנה בספה, גם גשמים מעטין הוי צער לישון, ויכול לצאת. ואם יצא לביתו ושכב לישון, ואחר כך פסקו הגשמים, או שמתחלה שכב בביתו לישון מפני הגשמים, ואחר כך פסקו, אין מטריחין אותו לילך לספה כל הלילה, אלא ישן בביתו עד הבקר.

סעיף יא

כשהוא פטור מן הספה, ואינו יוצא משם, נקרא הדייט, ואינו מקבל שכר עליה, ואינו רשאי לברך, משום דהוי ברכה לבטלה. וכשיוצא מן הספה בשביל הגשמים, לא יבעט בסכתו ויצא, אלא יצא בהכנעה, כעבד שמזג כוס לרבו, ושפך לו רבו קיתון על פניו.

למד היטיב את ההלכות וענה על השאלות הבאות.

מיומנות אוריינות מידע – איתור ואיסוף דינים וטעמיהם מתוך ההלכות.

1. כיצד מקיימים מצוות ישיבה בסוכה, ומה צריך לכוון כשיושב בסוכה?

2. מה טעם מצוות סוכה ומדוע ציוותה תורה לישוב בסוכה בחודש תשרי ולא בחודש ניסן?

3. מה מברכים כשיושב בסוכה ומתי אין לברך?

4. אלו כלים מותר להכניס לסוכה ואלו לא ומדוע?

5. מתי יש חובה לאכול בסוכה בכל מצב?

מיומנות פתרון בעיות- שימוש בכללים והדינים המובאים בהלכה, למעשה.

6. חזר מבית הכנסת ויורדים גשמים כיצד עליו לנהוג לגבי קידוש וסעודה, פרט?

7. אם המתין ולא הפסיקו הגשמים רק אחר שגמר סעודתו ובירך ברכת המזון, מה עליו לעשות?

מיומנות חשיבה ביקורתית – ניתוח והעמקה בסיבות ובמהות ההלכות והמנהגים.

8. הקיצוש"ע כותב שיציאתו של האדם מן הסוכה בזמן גשמים תהיה בהכנעה כ"עבד ששפך לו רבו קיתון על פניו". הסבר את מהות ההקבלה הזו, בסיטואציה של קושי בקיום מצווה.

9. בהלכה מבואר כמה חילוקים בין אכילה בסוכה לשינה בסוכה, ציין 2 מהם והסבר מה הסיבה לחלק?

סימן קל"ז

למד היטיב את ההלכות וענה על השאלות הבאות.
מיומנות אוריינות מידע – איתור ואיסוף דינים וטעמיהם מתוך ההלכות.

10. כיצד אוחדו את ארבעת המינים בשעת הברכה ומה מברך?

11. האם מותר להריח את ההדס והאתרוג בשבעת ימי החג?

12. האם מותר לטלטל את ארבעת המינים בשבת ומדוע?

13. האם מותר ליטול לולב שאול בשבעת ימי החג?

מיומנות חשיבה ביקורתית – ניתוח והעמקה בסיבות ובמהות ההלכות והמנהגים.

14. הדס אסור להריח בו כל שבעת ימי החג ובאתרוג מותר, מה הסיבה לחלק ביניהם?

15. הסבר מדוע אין לתת לקטן ליטול את הלולב לפני שהגדול נטל ?

יחידה 5

הלכות חנוכה

סימן קלט

למד היטיב את ההלכות וענה על השאלות הבאות.

מיומנות אוריינות מידע – איתור ואיסוף דינים וטעמיהם מתוך ההלכות.

1. **תאר בקצרה** את הרקע ההיסטורי לנס חנוכה וציין מי שלט בארץ באותה תקופה ומה היו גזרותיהם העיקריות על עם ישראל?

2. **ציין שני** טעמים מדוע נשים אינן עושות מלאכה בזמן הדלקת הנרות. מהם טעמים אלו?

3. **מהו** המיקום בבית שבו מניחים את נרות החנוכה **ומהו** הגובה הנדרש להנחתם?

4. **אילו** תפילות מיוחדות מוסיפים בסדר היום בתקופת חנוכה?

5. מהו זמן הדלקת נרות חנוכה וכמה זמן הנרות צריכים לדלוק?

מיומנות פתרון בעיות- שימוש בכללים והדינים המובאים בהלכה, למעשה.

6. אדם התפלל תפילת ערבית במוצאי שבת חנוכה וכעת הוא צריך להדליק נרות חנוכה וגם לעשות הבדלה. מהו סדר הפעולות הנדרש, ומדוע ומה הדין בכניסת שבת?

7. אדם ששכח לומר 'על הניסים' בתפילת שמונה עשרה או בברכת המזון האם צריך לחזור ומדוע?

8. הדליק נרות חנוכה וכבו מחמת הרוח האם צריך להדליק שוב? פרט

יחידה 6

הלכות פורים – סימנים קמ"א- קמ"ב

למד היטיב את ההלכות וענה על השאלות הבאות.

מיומנות אוריינות מידע – איתור ואיסוף דינים וטעמיהם מתוך ההלכות.

1. מהם ארבעת המצוות המיוחדות שחייבים לקיים בפורים?

2. מהי הצורה המועדפת לשמוע את קריאת המגילה, ומה הסיבה לכך?

3. כמה אנשים נדרשים עבור מצוות משלוח מנות ומתנות לאביונים?

4. מה התוספת אומרים בתפילת שמונה עשרה בפורים ומה הדין אם שכח?

מיומנות חשיבה ביקורתית – ניתוח והעמקה בסיבות ובמהות ההלכות והמנהגים.

5. הסבר מדוע ישנה עדיפות להרבות במצוות מתנות לאביונים על פני משלוח מנות?

6. צום תענית אסתר נחשב קל יותר משאר הצומות. הסבר מה הסיבה לכך?

מיומנות פתרון בעיות- שימוש בכללים והדינים המובאים בהלכה, למעשה.

7. אדם נמצא בשנת אבל על קרוב משפחה שנפטר. **האם מותר** לו לשלוח ולקבל משלוח מנות הסבר מדוע?

8. **כיצד** צריך לנהוג לגבי עשיית מלאכה בפורים **ובאיזה** אופנים מותר?

יחידה 7

הלכות פסח - סימנים קי"א, קי"ח

למד היטיב את ההלכות וענה על השאלות הבאות.

מיומנות אוריינות מידע – איתור ואיסוף דינים וטעמיהם מתוך ההלכות.

1. מהם הזמנים לביצוע מצוות "בדיקת חמץ", "ביטול חמץ" ו"ביעור חמץ"?

2. אילו מקומות בבית חייבים בבדיקת חמץ, ואילו מקומות פטורים?

3. מה מברכים לפני הבדיקה ומה אומרים בסוף הבדיקה?

4. מדוע מניחים זרוע וביצה בקערת ליל הסדר?

5. מי מוזג את הכוסות בליל הסדר, ומה הסיבה לכך?

מיומנות פתרון בעיות- שימוש בכללים והדינים המובאים בהלכה, למעשה.

6. אדם היוצא לדרך סמוך לחג הפסח, ולא ישהה בביתו בזמן בדיקת חמץ. מה עליו לעשות כדי לקיים את חיוב הבדיקה והביטול?

7. אדם מוצא חמץ בביתו במהלך חג הפסח. מה עליו לעשות איתו? פרט את דינו במקרים הבאים: חול המועד, שבת או יום טוב.

8. יש לו כמה בתים לבדוק בערב הפסח כיצד ינהג לגבי הברכה והבדיקה?

בהצלחה